

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Газукіна Андрія Георгійовича
на тему «Інноваційна діяльність будівельних підприємств в умовах
трансформаційних змін галузі»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Газукіна Андрія Георгійовича присвячена актуальній науковій проблематиці – теоретичному обґрунтуванню та методичному забезпеченню інноваційної діяльності будівельних підприємств у період глибоких структурних, технологічних і соціально-економічних трансформацій. Актуалізація дослідження обумовлена необхідністю мобілізації економічного потенціалу будівництва як інвестиційної галузі у відновленні житлової, виробничої, транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури України, а також потребою поєднання успішної відбудови з вимогами безпеки, енергоефективності, ресурсозбереження та довгострокової якості створюваного середовища.

Інноваційна діяльність будівельних підприємств не обмежується придбанням нового обладнання чи використанням цифрових продуктів. Вона залежить від їх здатності накопичувати й поширювати знання, формувати професійні компетентності, координувати взаємодію з іншими суб'єктами – науковими установами, закладами освіти, інвесторами, територіальними громадами та замовниками. У зв'язку з цим важливо досліджувати інноваційну діяльність у будівництві не лише у виробничому і фінансовому розрізах, а й у соціальному, оскільки її вплив на якість робочих місць, безпеку праці, професійний розвиток персоналу, доступність об'єктів і спроможність територій до відновлення є доволі потужним.

В умовах нестабільності і невизначеності актуальність обраної тематики дослідження посилюється критичним загостренням проблем, передовсім кадровими втратами, міграційними процесами, дефіцитом кваліфікованих працівників та необхідністю швидкого оновлення професійних компетентностей. Будівельні підприємства мають одночасно впроваджувати BIM-технології, модульне будівництво, цифровий моніторинг, нові матеріали й приймати енергоефективні рішення та забезпечувати готовність персоналу працювати з ними. За таких умов науково обґрунтоване оцінювання інноваційної активності, визначення слабких функціональних блоків та формування адаптивної моделі управління набувають практичного значення.

Отже, обрана тема дисертаційного дослідження повною мірою відповідає потребам економічної науки, сучасним завданням повоєнного відновлення і розбудови України та запитам будівельних підприємств, які мають забезпечити не лише своєчасне відновлення зруйнованих об'єктів, а й технологічно, економічно і соціально якісну модернізацію галузі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами

Дисертацію виконано відповідно до наукової тематики Київського національного університету будівництва і архітектури. Дослідження пов'язане з НДР «Діджиталізація обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в системі управління будівельним підприємством в умовах сучасних викликів» (№0123U102814), у межах якої здобувачем сформовано систему показників оцінювання інноваційної активності та розвитку інноваційної інфраструктури будівельних підприємств.

Наукові результати одержано під час виконання НДР «Формування стратегій сталого розвитку будівельних підприємств в умовах відбудови економіки України: теоретико-методичні, кадрові, інноваційно-інвестиційні, фінансово-економічні, екологічні та організаційно-управлінські аспекти» (№0125U002873). Особистий внесок здобувача у розроблення наукової тематики полягає в обґрунтуванні стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку будівельних підприємств, побудові внутрішньоорганізаційної інноваційної екосистеми, розробленні системи KPI, сценарного прогнозування та стрес-коригування інноваційної стратегії.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційне дослідження має логічну будову, комплексно і послідовно охоплюючи теоретичний, аналітичний і прикладний аспекти. Мета роботи представлена у дев'яти завданнях, які передбачають конкретизацію прояву інноваційної діяльності, систематизацію методів її оцінювання, аналіз зарубіжного досвіду та впливу зовнішнього середовища, розроблення інтегральної моделі оцінювання інноваційності будівельних підприємств, формування інноваційної екосистеми з визначенням стратегічних пріоритетів у цій сфері на основі прогнозно-адаптивної моделі управління.

Об'єкт і предмет дослідження відповідають обраній науковій проблематиці. Запропонований методологічний апарат охоплює загальнонаукові методи дослідження, економіко-статистичний аналіз, експертне оцінювання, нормування, сценарне прогнозування, стрес-тестування та логіко-структурне моделювання. Поєднання якісних і кількісних методів дослідження є цілком обґрунтованим, оскільки інноваційна діяльність будівельних підприємств включає як вимірювані фінансові та виробничі результати, так і організаційні,

кадрові, нормативні та партнерські напрями і передумови функціонування.

Інформаційну базу дослідження сформовано з нормативно-правових актів України, міжнародних методичних документів, матеріалів Державної служби статистики України, даних GII, GTCI, GSCI та EIS, цифрових платформ ЄДЕССБ і DREAM, фінансової й корпоративної звітності підприємств та авторських розрахунків. Залучення джерел різного рівня дозволило поєднати оцінювання національного інноваційного середовища, галузевих трансформацій і внутрішньої спроможності будівельних підприємств.

Перший розділ дисертаційної роботи формує теоретико-методичний фундамент дослідження, другий – містить аналіз зовнішнього впливу, структурних змін галузі та інноваційної активності підприємств, третій розділ присвячено розробленню ефективних економіко-управлінських важелів, спроможних стимулювати інноваційну активність підприємств у галузі будівництва. Висновки до розділів та загальні висновки відповідають одержаним науковим результатам та поставленим завданням.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у формуванні цілісного, науково обґрунтованого підходу до системного оцінювання інноваційної діяльності будівельних підприємств та розроблення комплексу управлінських важелів, що дає змогу поєднати інтегральне оцінювання, організаційне проектування, стратегічне планування і прогнозно-адаптивне коригування для досягнення визначеної мети та виконання поставлених завдань.

Запропонована автором систематизація інноваційної діяльності за агрегованими складовими (ядровими, забезпечувальними та наскрізними блоками) поглиблює традиційні погляди на процес забезпечення успішності інноваційної діяльності у будь-якій галузі економіки. Така структуризація враховує специфіку технологічних новацій у будівництві, потребу їх фінансового забезпечення, кадрової готовності, нормативного погодження, цифрового супроводу, ринкової реалізації та оцінювання екологічних і соціальних наслідків (с. 33–53).

Сформована автором система індикаторів істотно розширює існуючі підходи до оцінювання інноваційної діяльності, охоплює широкий спектр проблем і напрямів, передовсім фінансово-економічний, техніко-технологічний, організаційно-нормативний, кадрово-інтелектуальний, маркетингово-ринковий, еколого-безпековий та соціально орієнтований блоки (с. 54–64). Її перевагою і новизною є вихід за межі традиційного оцінювання інновацій за витратами або кількістю впроваджених технологій. До системи оцінювання автор долучає індикатори, що характеризують підготовку персоналу, нормативну формалізацію, безпеку праці, доступність і якість будівельного середовища.

Науково обґрунтованою з елементами новизни є розроблена автором інтегральна економіко-математична модель оцінювання інноваційної активності, яка поєднує нормування показників, їх блокове агрегування, формування інтегрального індексу, ранжування та порогову інтерпретацію результатів. Модель орієнтована не лише на визначення позиції підприємства, а й структури його інноваційної спроможності, виявлення можливих функціональних диспропорцій та напрямів управлінського реагування (с. 145–175).

На основі результатів апробації запропонованої моделі на даних десяти будівельних і девелоперських підприємств за 2021–2025 рр. виявлено і оцінено домінантні тенденції, які свідчать про різке зниження інноваційної активності з початком війни та подальшим відновленням різними темпами, залежно від типу підприємств. Це дало змогу перейти від загальної оцінки галузевих змін до диференційованого визначення інноваційних розривів та можливостей їх мінімізації у майбутньому.

У дисертації подальшого розвитку набув науковий підхід до аналізу зовнішнього середовища інноваційної діяльності на основі поєднання інституційних, фінансових, технологічних, кадрових та інфраструктурних чинників з міжнародними індексами інноваційності, конкурентоспроможності та сталого розвитку (с. 97–123). Обґрунтовано трансформацію інноваційної моделі будівництва до прикладної інженерно-адаптаційної, орієнтованої на швидке практичне використання цифрових, енергоефективних, модульних та організаційних рішень (с. 124–144).

Науковим результатом, що характеризується науковою новизною, є модель внутрішньоорганізаційної інноваційної екосистеми, яка охоплює стратегічний, ресурсно-фінансовий, цифрово-інформаційний, кадрово-знаннєвий, нормативно-стандартизаційний, партнерсько-мережевий, ринково-комерційний і ризик-орієнтований контури (с. 176–198). Залучення партнерсько-мережевого та кадрово-знаннєвого контурів відображає спроможність підприємств трансформувати знання, взаємодію з освітніми й науковими установами, постачальниками, інвесторами та громадами у потенціал інноваційного зростання навіть в умовах невизначеності і низької прогнозованості.

Запропоновані автором стратегічні пріоритети інноваційної діяльності та індекс їх виконання, дорожня карта, система KPI та критерії внутрішньої експертизи інноваційних проєктів характеризують новизну дисертації у прикладному аспекті (с. 199–217). Вони охоплюють доволі широке коло важливих для інноваційного розвитку проблем, передовсім цифровізації, енергоефективності, циркулярного використання ресурсів, розвитку компетентностей, а також фінансування та комерціалізації.

Прогнозно-адаптивна складова проведеного дослідження дає змогу

обґрунтувати перспективи розвитку інноваційної діяльності будівельних підприємств, оскільки поєднує сценарії можливої зміни інтегрального індексу на 2026–2030 рр., моніторинг відхилень, порогові зони реагування та стрес-коригування управлінських рішень (с. 218–237). Запропонована автором інтегрована модель управління інноваційним розвитком будівельних підприємств ґрунтується на взаємозв'язку між результатами діагностики поточних тенденцій, можливостями стратегічного вибору та реалізацією інноваційного портфеля з подальшим переглядом управлінських рішень.

Теоретичне та практичне значення результатів

Теоретичне значення дисертації полягає у подальшому розвитку наукових положень про природу і характер інноваційної діяльності будівельних підприємств як багатовимірного економічного процесу, результативність якого залежить від сукупної дії багатьох детермінант, передовсім якості людського капіталу, його організаційної здатності продукувати нові ідеї, спроможності розвивати партнерську взаємодію на основі соціальної відповідальності.

Практична цінність роботи підтверджується можливістю застосування запропонованої моделі для діагностики інноваційної активності, порівняння будівельних підприємств за рівнем інноваційності з визначенням їх слабких ланок і проблем. Запропонована автором внутрішньоорганізаційна екосистема може використовуватися для забезпечення на підприємствах повного інноваційного циклу, а визначені автором критерії внутрішньої експертизи, дорожня карта та прогностичні сценарії можливого розвитку подій – для остаточного відбору, реалізації й коригування інноваційних проєктів.

Соціально-економічне значення одержаних результатів пов'язане з орієнтацією інноваційної діяльності на підвищення безпеки праці, професійний розвиток персоналу, безбар'єрність, якість соціального середовища для кінцевих користувачів. У дисертації доведено, що кадрова база будівництва визначає спроможність держави реалізувати масштабні програми відновлення, а інновації мають сприяти залученню молоді, утриманню та поверненню фахівців.

Повнота висвітлення результатів у наукових публікаціях

Основні положення дисертації відображено у 15 наукових працях, серед яких одна стаття у виданні, що індексується у Scopus, чотири статті у наукових фахових виданнях України та десять публікацій апробаційного характеру. Тематика наукових праць охоплює інноваційний розвиток будівельних підприємств, зарубіжний досвід у цій сфері, інфраструктурне забезпечення інноваційної діяльності, проблеми інтелектуального капіталу будівництва, державного регулювання інноваційної діяльності та визначення стратегічних пріоритетів.

Зміст публікацій відповідає основним положенням дисертаційної роботи.

У працях, підготовлених у співавторстві, зазначено особистий внесок здобувача. Кількість і характер публікацій свідчать про належну апробацію результатів дослідження.

Дотримання принципів академічної доброчесності

За результатами опрацювання дисертації не встановлено ознак некоректного використання наукових ідей, результатів або текстів інших авторів. Теоретичні положення, статистичні дані та запозичені методичні підходи супроводжуються посиланнями на джерела. Авторські таблиці, моделі, розрахунки й узагальнення змістовно пов'язані з метою та завданнями дослідження.

Кількісні показники офіційної програмної перевірки на текстову подібність у матеріалах, використаних для підготовки відгуку, не наведені, тому їх оцінювання має здійснюватися на підставі офіційного звіту закладу вищої освіти.

Оцінка структури, мови та оформлення дисертації

Дисертація має завершену структуру, містить анотації українською та англійською мовами, список публікацій, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Робота містить 67 таблиць, 22 рисунки, 7 додатків і 217 найменувань у списку літературних джерел.

Матеріал викладено логічно в науковому стилі. Таблиці та рисунки виконують аналітичну функцію, систематизують методичні підходи, відображають динаміку індикаторів і специфіку запропонованих моделей. Висновки узгоджуються з науковими результатами основного тексту. Перед остаточним поданням доцільно здійснити технічне редагування реквізитів документів про використання результатів та окремих бібліографічних записів.

Зауваження і дискусійні положення дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи наукові результати дисертації, доцільно висловити окремі зауваження та дискусійні положення, які стосуються подальшого розвитку її соціально-економічної та інституційної складових.

1. У моделі внутрішньоорганізаційної інноваційної екосистеми обґрунтовано партнерсько-мережевий контур, до якого включено взаємодію з університетами, науковими установами, інжиніринговими компаніями, постачальниками, інвесторами та громадами. Для його оцінювання запропоновано індикатори кількості партнерських проєктів, угод і спільних розробок (с. 178–180; 194). Водночас лише ці кількісні показники не розкривають якісні аспекти. Доцільно доповнити їх характеристиками довіри між учасниками, стійкості та повторюваності взаємодії, інтенсивності обміну знаннями, взаємності зобов'язань і здатності мережі забезпечувати спільне розв'язання проблем, що посилює обґрунтування партнерського контуру як

джерела інноваційної спроможності, а не лише як сукупності укладених угод.

2. Кадрово-інтелектуальний блок інтегральної моделі охоплює залученість працівників до інноваційних проєктів, навчання, сертифікацію і готовність персоналу до змін (с. 59–60; 180; 194). Разом із тим соціальна результативність інновацій пов'язується із якістю робочих місць, утриманням і поверненням фахівців, залученням молоді та безпекою праці (с. 196). Методичну завершеність дослідження посилює включення до системи показників рівня плинності кадрів, вікової структури персоналу, професійної мобільності, продуктивності після навчання.

3. Проведене автором оцінювання зовнішніх умов інноваційної діяльності (п.2.1) здійснено переважно на загальнодержавному та галузевому рівнях. Проте вони істотно різняться за регіонами, передовсім стосовно потреби у відбудові, ресурсів праці, масштабів міграційних втрат, фінансової спроможності громад, інвестиційної привабливості та доступу до освітньої та інноваційної інфраструктури. У зв'язку з цим доцільним є дослідження специфіки міжрегіональної диференціації умов ведення інноваційної діяльності підприємств за зазначеними індикаторами, що дало б змогу посилити системний характер проведеного дослідження.

4. Екологічні, безпекові та соціальні показники об'єднано в одному функціональному блоці інтегральної моделі (енергоємність, матеріалоємність, повторне використання відходів, травматизм, безбар'єрність, доступність і комфорт користувачів) (с. 59–60). Такий підхід є прийнятним, проте може приховувати різноспрямовану динаміку складових, коли високий рівень екологічної ефективності компенсує недостатню соціальну результативність або навпаки. У подальшій апробації доцільно розмежувати еколого-безпековий і соціальний субіндекси та окремо оцінювати розподіл ефектів між працівниками, замовниками, користувачами об'єктів і територіальними громадами.

5. Динамічне оцінювання за 2021–2025 рр. дає змогу простежити зміну інтегрального індексу та його функціональних блоків. Проте модель переважно фіксує одночасні значення показників і не розкриває часових лагів між управлінськими діями та результатами інноваційної діяльності. Інвестиції у навчання, формування партнерських мереж, накопичення довіри, сертифікацію та створення баз знань можуть впливати на фінансові й технологічні результати через один або декілька періодів. Подальший розвиток методики доцільно пов'язати з перевіркою лагових залежностей і розмежуванням короткострокових та відкладених ефектів, що посилить аналітичну обґрунтованість управлінських висновків.

Висловлені зауваження мають дискусійний і рекомендаційний характер. Вони не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, а окреслюють можливості подальшого поглиблення соціально-трудового, територіального та

мережевого вимірів інноваційної діяльності будівельних підприємств.

Загальний висновок офіційного опонента

Дисертаційна робота Газукіна Андрія Георгійовича на тему «Інноваційна діяльність будівельних підприємств в умовах трансформаційних змін галузі» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому поглиблено теоретико-методичні засади та розроблено науково-прикладний інструментарій оцінювання, стратегічного розвитку і прогностно-адаптивного управління інноваційною діяльністю будівельних підприємств.

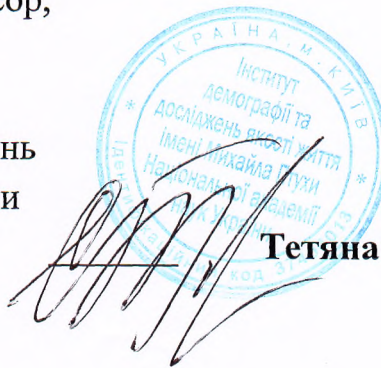
Наукові результати характеризуються обґрунтованістю, логічною узгодженістю і практичною спрямованістю. Запропоновані автором інтегральна модель оцінювання інноваційної активності, система індикаторів, внутрішньоорганізаційна інноваційна екосистема, економіко-управлінські важелі, визначені стратегічні пріоритети розвитку, KPI та прогностно-адаптивний механізм мають теоретичне і прикладне значення для економіки будівництва та інноваційного менеджменту.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю положень і висновків, повнотою опублікування результатів та практичною значущістю дисертаційна робота відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії і скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Газукін Андрій Георгійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу
соціального капіталу
Інституту демографії та досліджень
якості життя імені Михайла Птухи
НАН України

Тетяна Анатоліївна Заяць

Підпис Т. А. Заяць засвідчую:

Зав. відділу Т. А. Заяць